

Svenska Dagbladet

”Regeringen slår mot det fria tankandet”

Justitieminister Gunnar Strömmer. Foto: Stina Stjernkvist

Förslaget till nya straffbestämmelser för hets mot folkgrupp är olämpligt av flera skäl. Regeringen borde ha stått pall för påtryckningarna från EU-kommissionen i frågan, skriver Nils Funcke.

Publicerad 2024-02-29

DEBATT | YTTRANDEFRIHET

Det här är en argumenterande text med syfte att påverka. Åsikterna som uttrycks är skribentens egna.

”Vi tror också att det särskilda straffansvaret kan tjäna som ett pedagogiskt verktyg som kan användas främst i förhållande till ungdomar.”

Jag höjer på ögonbrynen vid läsningen av den statliga utredningen och ser framför mig en auktoritär lärare, en Caligula, som svingar pekpinnen över rygglutet på elever som inte fogar sig.

Utredningen fortsätter:

”Vad gäller förnekelse av Förintelsen tror vi att det kan vara särskilt viktigt att i undervisningsmiljöer kunna peka på att svenska staten har infört bestämmelser som skyddar Förintelsens minne.”

Jag trodde aldrig jag skulle behöva läsa något liknande i en utredning som gäller den grundlagsfästa yttrandefriheten. Men det får jag i SOU 2023:17, ”En tydligare bestämmelse om hets mot folkgrupp”.

Utredningen vill tillföra ett nytt stycke i bestämmelserna om hets mot folkgrupp. Enligt förslaget som regeringen nu tagit vidare till en lagrådsremiss ska den som ”förnekar, ursäktar eller uppenbart förringar ett brott som utgör eller motsvarar folkmord, brott mot mänskligheten, krigsförbrytelse eller aggressionsbrott” kunna lagföras. En förutsättning är att gärningen begås på ett sådant sätt att den ”är ägnad att uppmåna till våld mot, hota eller uttrycka missaktning” för en folkgrupp eller enskild som tillhör någon av de grupper som räknas upp i bestämmelsen, till exempel personer med viss härkomst eller trosriktning.

Anledningen till att regeringen vill vidga bestämmelsen är att EU-kommissionen pressat på. Tidigare regeringar har hållit emot med motiveringen att Sverige redan lever upp till bestämmelserna i rådets direktiv om bekämpandet av rasism från 2008. Regeringar har hänvisat till befintliga bestämmelser om olaga hot, uppvigling och hets mot folkgrupp. Den svenska lagstiftningen går till och med längre än vad direktivet kräver genom att inte bara hatiska uttryck utan även ”missaktande” uttryck är tillräckligt för lagföring.

Men nu kastar regeringen in handduken utan att vi ens blivit dragna inför EU-domstolen. Det är inte givet att en sådan prövning skulle falla ut till kommissionens fördel. Däremot är det tydligt att EU ytterligare en gång tränger undan och in i vår yttrandefrihet och får oss att ändra grundlag. Den frihet vi vid EU-inträdet 1995 deklarerade att vi likt en fänrik Ståhl skulle värna.

Redan av det skälet och att rättsläget inte är tänkt att förändras borde regeringen ha hållit emot.

Regeringens försäkran att inget ska förändras i sak är en dimridå. Att föra in begreppen folkmord och motsvarande, liksom aggressioner, brott mot mänskligheten och krigsförbrytelser och att även ”ursäktande” och ”uppenbart förringande” av dem ska utgöra grund för straff medför att tröskeln för det straffbara sänks.

Låt oss återgå till ett av huvudskälen för ”förtydligandet”, det pedagogiska verktyget. Det är en villfarelse att åsikter, värderingar och villfarelser om en folkgrupp försvinner genom att tystas.

Så här tänker sig utredningen att bestämmelsen ska kunna användas i undervisningen: "Skulle till exempel en elev i en undervisningssituation ifrågasätta Förintelsen kan läraren peka på att Förintelsens minne uttryckligen är skyddat av den svenska staten genom detta straffbud".

Pekpinne i stället för motargument.

Att undervisa om etniska rensningar, våldtäkter och mord i tidigare Jugoslavien, Rwanda 1994, morderna på över en miljon kristna i Osmanska riket 1915, Iraks mord på kurder 1988 et cetera skulle av många kunna anses relativisera, "förringa", förintelsen av judar och nazisternas systematiska mord av utvecklingsstörda, Jehovas vittnen, kommunister och ryska krigsfångar.

Och hur ska lärare hantera åsikter och värderingar som såväl uttrycker förståelse som ogillande för Israels krigföring i Gaza och Rysslands i Ukraina? Blir det överhuvudtaget möjligt att utifrån aktuella exempel diskutera folkrättsbrott och krigsförbrytelser?

Även om bestämmelsen inte kommer att tillämpas kommer den att verka. I stället för att ge mod och metoder för lärarna att diskutera med eleverna anvisas de en pekpinne. En pekpinne som riskerar att träffa dem själva om de inte håller tungan rätt i munnen.

Repressiva åtgärder må skapa tystnad och lugn för stunden. Men åsikterna finns kvar och gror i bubblor med andra redan övertygade. Det gäller inte bara fördomar och misstron mot andra grupper utan även desinformation och vanföreställningar om vacciner och påstådda kidnappningar av barn från deras föräldrar för att nämna två aktuella exempel.

Pekpinnetaktiken har använts redan innan den nu upphöjs till lag.

I november förra året förbjöd rektorn vid Chalmers opinionsbildning och affischering på campus. Innan rektorn efter fyra dagar hävde förbudet hade utbildningsminister Mats Persson hunnit uttrycka sitt stöd för pekpinnen. Motsvarande hände när EU bröt mot sin egen förordning, bindande lag, om nätneutralitet. I mars 2022 krävde ministerrådet att medlemsländerna skulle stoppa vidareändringarna av Russia Today och Sputnik. Den svenska regeringen ställde sig bakom lappkastet och fick flertalet internetoperatörer att blockera överföringarna.

Ingen demokrati överlever utan straffbestämmelser. Men i synnerhet när det gäller yttranden ska det finnas ett tydligt dokumenterat behov, de ska vara tydligt motiverade, effektiva och förutsebara. Begränsningar av våra fri- och rättigheter får inte gå längre än att de är godtagbara i ett demokratiskt samhälle, aldrig gå utöver vad som är nödvändigt och inte utgör ett hot mot den fria åsiktsbildningen.

Regeringens förtydligande klarar inget att dessa krav. I stället för tydlighet skapas oklarheter, till exempel kring vad som ska anses utgöra ”uppenbart förringande”. Folkmord finns tydligt definierat i svensk lag och internationella deklARATIONER men regeringen förmår inte ens antyda vad den anser ska omfattas av folkmord och ”motsvarande”.

När straffbestämmelser betraktas som ”pedagogiska verktyg” riskerar vi att fostra unga till blint troende och tesberoende vuxna i stället för fritt tänkande och resonerande individer. Ett lätt byte för aggressiva desinformationskampanjer.

Nils Funcke

journalist, expert på yttrandefrihet och tryckfrihet

Foto: Janerik Henriksson/TT

Vill du debattera? [Klicka här för mer info.](#)
